

Η 8η Σύνοδος των Ευρωπαϊκών Αρχαιολόγων

Με ιδιαίτερα μεγάλη συμμετοχή και ανάλογη επιτυχία πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη η 8η Σύνοδος Ευρωπαϊκών Αρχαιολόγων (8th Annual Meeting of the European Association of Archaeologists - EAA '8) από τις 25 έως τις 29 Σεπτεμβρίου 2002 με κύριους οργανωτές το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο και το Υπουργείο Πολιτισμού. Επικεφαλής της οργανωτικής επιτροπής ήταν η Δρ Χ. Κουκούλη-Χρυσανθάκη, επίτιμος Έφορος Αρχαιοτήτων, και ο Δρ Κ. Κωτσάκης, καθηγητής Προϊστορικής Αρχαιολογίας του ΑΠΘ. Με περισσότερους από 850 συμμετέχοντες και 50 ειδικές συνεδρίες, στο EAA '8 καταγράφηκε το πλήρες φάσμα των ζητημάτων που απασχολούν τους ευρωπαϊκούς αρχαιολόγους σήμερα, παρουσιάζοντας πλήθος νέων πληροφοριών και εξετασθέντων νέων τομέων της αρχαιολογικής έρευνας και των συναφών επιστημών. Ξεχωριστό αρχαιομετρικό ενδιαφέρον είχαν τρεις ειδικές συνεδρίες: «Scientific Analysis in Archaeology» (με οργανωτή τον Δρα Γ. Μανιάτη), «The Emergence of Metallurgy in Southeastern Europe» (με οργανωτές τους Δρα Ι. Μπισακού και Δρ Χ. Κουκούλη-Χρυσανθάκη) και «Life and Death of Things» (με οργανωτή την καβ. Β. Ottaway), ενώ αρκετές ακόμη ανακοινώσεις αρχαιομετρικού περιεχομένου παρουσιάστηκαν σε άλλες συνεδρίες. Η ελληνική οργανωτική επιτροπή δέχθηκε, ήδη, θερμά συγχαρητήρια από την ΕΑΑ για την πραγματοποίηση αυτής της μεγάλης επιστημονικής συνάντησης. Επίσης, ανακοινώθηκε ότι το 9ο Συνέδριο (EAA '9) θα γίνει τον επόμενο χρόνο στην Αγία Πετρούπολη (Ρωσία) από τις 10 έως 14 Σεπτεμβρίου, ενώ κυκλοφόρησε και η πρώτη σχετική εγκύκλιος. Περισσότερες πληροφορίες στην ιστοσελίδα: <<http://www.e-a-a.org>>.

Το 2ο τεύχος του Mediterranean Archaeology and Archaeometry

Από το Τμήμα Μεσοεσθιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου του Αιγαίου (Ρόδος) κυκλοφόρησε πριν λίγο καιρό το 2ο τεύχος του επιστημονικού περιοδικού *Mediterranean Archaeology and Archaeometry* (Vol. 2, No 1, June 2002), με οκτώ σημαντικές δημοσιεύσεις ελληνικών και ξένων επιστημόνων:

- Ioannis Liritzis, Maria Diakostamatiou, «Towards a New Method of Obsidian Hydration Dating with Secondary Ion Mass Spectrometry via a Surface Saturation Layer Approach»
- A. Samson, J.K. Koslowski, M. Kaszanowska, B. Giannouli, «The Mesolithic Settlement at Maroulas, Kythnos»
- Tony Freeth, «The Antikythera Mechanism: Challenging the Classic Research»
- A. Bernard Knapp, «Disciplinary Fault Lines: Science and Social Archaeology»
- Ioannis Liritzis, Helen Vassiliou, «Astronomical Orientations of Temples at Rhodes and Attica with a Tentative Interpretation»
- Alberto Sanchez, «Natividad Ramos, Phosphorus and Copper Analysis in a Rescue Excavation (Jaen, Spain)»
- Christopher M. Stevenson, Ioannis Liritzis, Maria Diakostamatiou, Steven W. Novak, «Investigation towards the Hydration Dating of Aegean Obsidian»
- Flora Vafea, «The Mathematics of Pyramid Construction in Ancient Egypt».

Το περιοδικό, με εκδόσεις τους Ιωάννη Λιρτζή (Ρόδος), Αδαμάντιο Σάμψιν (Ρόδος), Robert Galloway (Edinburgh), Mostafa Al Abbadi (Alexandria), Παναγιώτη Κουσουλή (Ρόδος), δέχεται προς δημοσίευση, μετά από κρίση, πρωτότυπες εργασίες συναφείς προς τον τίτλο του. Να σημειωθεί ότι είναι το μοναδικό με θεματολογία αρχαιολογίας που εκδίδεται από ελληνικό επιστημονικό ίδρυμα. Σε πρώτη φάση διατίθεται δωρεάν στους ενδιαφερόμενους, οι οποίοι μπορεί να πληροφορηθούν περισσότερες λεπτομέρειες στην ιστοσελίδα: <http://www.rhodes.aegean.gr/maa_journal/>.

Νέα βιβλία του Ιδρύματος «Α.Γ. Λεβέντη»

Πρόσφατα κυκλοφόρησαν τρία νέα βιβλία αρχαιολογικού περιεχομένου, με πολύ ενδιαφέροντες εφαρμογές τεχνικών ή δεδομένων από τις θετικές επιστήμες.

Στο πρώτο, με τίτλο «The Neolithic Settlement at Ftelia, Mykonos», δημοσιεύθηκαν τα μέχρι τώρα (2002) αρχαιολογικά ευρήματα και οι σχετικές αναλυτικές μελέτες της προϊστορικής ανασκαφής στη φτελιά Μυκόνου, που διεξάγεται τα τελευταία χρόνια με επικεφα-

λής τον καθηγητή Αδαμάντιο Σάμψιν. Το βιβλίο εκδόθηκε στη Ρόδο από το Τμήμα Μεσοεσθιακών Μελετών του Πανεπιστημίου Αιγαίου με χρηματοδότηση του προγράμματος Interreg II. Στις 332 σελίδες του γίνεται μια ολοκληρωμένη παρουσίαση της ανασκαφής με πλήθος σχεδίων και εικόνων. Ο τόμος διαρθρώνεται σε 12 κεφάλαια με μια ή περισσότερες ενότητες το καθένα, ενώ σημαντικές εφαρμογές των θετικών επιστημών υπογράφονται (κατά σειρά εμφάνισης στον πίνακα περιεχομένων) από τους: V. Maxwell, F. Megaloni, P. Marinval, A. Karalılı, N. Κοσμάτου, Ε. Καμπουροπούλου, Ι. Λιρτζή, Ε. Ακούση, Μ. Μέση, Γ. Φακορέλλη και Ι. Μανιάτη. Πληροφορίες: καθηγ. Αδ. Σάμψιν, Τμήμα Μεσοεσθιακών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Α. Δημοκρατίας 1, Τ.Κ. 85100 Ρόδος, τηλ. 22410.99138.

Η μονογραφία «Limestone Statuettes of Cypriot Type Found in the Aegean: Provenance Studies» εκδόθηκε στη Λευκωσία από το Ίδρυμα «Α.Γ. Λεβέντη» με συγγραφείς τους Ν. Κούρου, Β. Καραγιώργη, Ι. Μανιάτη, Κ. Πολυμέρη, Ι. Μπισακού και Κ. Ζενοφώντος. Στον καλοήθοτο τόμο (116 σελ.), με έγχρωμες φωτογραφίες και διαγράμματα, διερευνάται με αρχαιολογική και αρχαιολογική προσέγγιση το ζήτημα της προέλευσης των αρχαίων ειδωλίων κυπριακού ρυθμού, κατασκευασμένων από μαργακό ασβεστόλιθο, που έχουν βρεθεί σε μεγάλους αριθμούς και σε πολλές θέσεις της ανατολικής Μεσογείου (Κύπρος, Σάμος, Ρόδος, Κνίδος, Μίλητος, Νάυκρατος κ.α.). Ο συνδυασμός γεωλογικών και φασματοσκοπικών (με EPR) τεχνικών αποδείχθηκε ικανοποιητικός για την αντιμετώπιση αυτού του μεγάλου θέματος προέλευσης πρώτα όλων και μετά το αρχαιολογικό κριτήριο απαντάται σε ικανοποιητικό βαθμό, όπως προκύπτει από τα πορίσματα της δειπμοχημικής έρευνας. Πληροφορίες: καθηγ. Β. Καραγιώργη, Ίδρυμα «Α.Γ. Λεβέντη», Τ.Θ. 2543 Λευκωσία, Τ.Κ. 1095, Κύπρος.

Η μονογραφία με τίτλο «Η μετάβαση από τη Νεολιθική Εποχή στην Εποχή του Χαλκού στην Ανατολική Μακεδονία» με συγγραφέα τον Δρα Στ. Παπαδόπουλο (296 σελ., 18 πίνακες εκτός κειμένου) είναι έκδοση του ΤΑΠΑ. Το βιβλίο βασίζεται στη διδακτορική διατριβή του συγγραφέα και διαρθρώνεται σε δύο μέρη και 10 κεφάλαια, με πλούσιαι φωτογραφική τεκμηρίωση (περισσότερες από 700 παραπομπές). Στις σελίδες του γίνεται διεξοδική διερεύνηση του ζητήματος που προσδιορίζεται στον τίτλο, με κύριο εργαλείο μελέτης την κεραμική και τη διασποροποίηση της, αλλά και με αξιοποίηση όλων των σχετικών διαθέσιμων πληροφοριών. Δεδομένα από το πλαισιοπεριβάλλον, το φυσικο-γεωγραφικό πλαίσιο, τις πρώτες ύλες και το μετασχηματισμό της, την κεραμική τεχνολογία, τη μεταλλεία, τις απόλυτες χρονολογήσεις, τις μελέτες προέλευσης, αναφέρονται και συζητούνται με αρχαιολογικό δεδομένα από την Ανατολική Μακεδονία, τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, το Αιγαίο και τη Μικρά Ασία. Το βιβλίο αποτελεί σημαντική συνεισφορά στη γνώση για το μεγάλο ζήτημα της μετάβασης από τη Νεολιθική Εποχή στην Εποχή του Χαλκού, σ' έναν γεωγραφικό χώρο για τον οποίο υπολείπονται πολλά, ακόμη, να γίνουν γνωστά. Πληροφορίες: Δρ Στ. Παπαδόπουλος, Η' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Αρχαιολογικό Μουσείο Θάσου, τηλ. 25930-22180.

Αρχαιολογικές και γεωαρχαιολογικές μελέτες στο Φλιάσιο Πεδίο Κορινθίας

Με τίτλο «Έρευνα της κατοίκησης και περιβαλλοντική εξέλιξη στο Φλιάσιο Πεδίο» πραγματοποιήθηκε στις 21.9.2002, στο χωριό Λεόντιο Κορινθίας, κοντά στη Νεμέα, επιστημονική ημερίδα ερευνητών, στο πλαίσιο ενός από τα μεγαλύτερα γεωαρχαιολογικά ερευνητικά προγράμματα που πραγματοποιήθηκαν στη χώρα μας. Η έρευνα ξεκίνησε το 1998, με πεντάετη διάρκεια και τυπική ήλιξη στις 31.12.2002, με επικεφαλής τους καθηγητές J. Margn και G.A. Wagner από το Πανεπιστήμιο της Χαϊδελβέργης και την Ακαδημία Επιστημών της Χαϊδελβέργης αντίστοιχα. Στο πρόγραμμα αναφέρονται συστάσεις οριστικών ερευνητών από το Ερευνητικό Αρχαιολογικό του ΕΚΕΦΕ-Δημόκριτος και από το ΙΓΜΕ Πελοποννήσου και συνεργάστηκαν η Γ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων και η Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Πελοποννήσου. Η υποστήριξη, ωστόσο, τόσο του Δήμου Νεμέας όσο και των κατοίκων των γύρω κοινοτήτων ήταν σημαντική για την επιτυχία αυτής της διεπιστημονικής έρευνας. Στις επόμενες μελέτες υπαίθρου περιλαμβάνονται επιφανειακές αρχαιολογικές έρευνες, γεωλογικές-μορφολογικές μελέτες πεδίου και συστηματικές γεωτρήσεις με πυρηνοληψίες. Οι ερευνηστικές μελέτες βασίστηκαν κυρίως στην εφαρμογή, αλλά και στην ταυτοποίηση ανάπτυξη των χρονολογικών τεχνικών της φωταγνίας (TL, OSL,

IRSL και συνδυασμοί τους). Στη διάρκεια του προγράμματος ολοκληρώθηκε η διδακτορική διατριβή (M. Fuchs), αναπτύχθηκε η τεχνική χρονολόγησης ποταμίων αποθέσεων, βελτιώθηκε σημαντικά η γνώση προς την κατεύθυνση της μη καταστρεφτικής χρονολόγησης λίθινων αντικειμένων και δημοσιεύθηκαν αρκετές εργασίες σε περιοδικά με διεθνή κυκλοφορία. Ανάμεσα στα πιο σημαντικά αποτελέσματα των ερευνών ήταν η παλαιογεωγραφική ανασύσταση του Φλάσιου Πεδίου στη διάρκεια των τελευταίων 10.000 ετών, η επιβεβαίωση νεολιθικών δραστηριοτήτων (με κατοίκηση και καλλιέργειες) σε λόφους και αναβωθμίες του ποταμού Ασωπού και ο εντοπισμός νέων θέσεων αρχαιολογικού ενδιαφέροντος. Στη διάρκεια της ημερίδας οι κάτοικοι της περιοχής και οι τοπικοί φορείς της σημαντικής έρευνας, σύμφωνα με το εξής πρόγραμμα:

- Prof. J. Margan (Χαϊδελέβριγγ): «Εισαγωγή, ερωτήματα και στόχοι του Προγράμματος»
- Δρ Π. Γαϊτανάκης (Τρίπολη): «Εισαγωγή στη γεωλογία της περιοχής»
- Δρ Αλ. Παπαδημητρίου (Ναύπλιο): «Ο πρώτοελλαδικός οικισμός στο Πετρί Νεμέας»
- Ευ. Παππη (Ναύπλιο): «Πλατάνια Άηθωνίων Νεμέας: μια νέα προϊστορική θέση»
- Μ. Itanier και M. Casselman (Χαϊδελέβριγγ): «Η αρχαιολογία του Φλάσιου Πεδίου και ζητήματα μεθοδολογίας»
- M. Fuchs (Χαϊδελέβριγγ): «Γεωραχαιολογική αναπαράσταση του περιβάλλοντος»

Ύστερα από μια περίληψη στα σημεία ενδιαφέροντος οι ενδιαφέροντες παρακολούθησαν συζήτηση μεταξύ επιστημόνων και άλλων ενδιαφερόμενων για την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας και της περαιτέρω προοπτικής της για το όφελος της επιστήμης αλλά και της περιοχής: Dr. M. Fuchs, Max-Planck-Institut für Kernphysik, D-69017 Heidelberg, Germany, email: <m.fuchs@mpi-hd>

Ελληνικές ναυτικές μελέτες και υποτροφίες

Ο John Morrison (1913-2000), κορυφαίος βρετανός αρχαιολόγος και φιλόλογος, συνέδεσε, επί πολλές δεκαετίες, το όνομά του με τις ελληνικές ναυτικές μελέτες και, προσαπτό, με την τριήρη, τον βασικό παράγοντα των ναυτικών πολέμων των Ελλήνων επί των Πελοπόννησος. Έδειξε ακόμη έμπρακτο ενδιαφέρον για την εδραίωση των ιστορικά στενών ναυτικών δεσμών μεταξύ της Βρετανίας και της Ελλάδας. Γενναίως δωρεές χρηματοδότησης της οικογένειάς του οδήγησαν στη δημιουργία του Κληροδοτήματος Ελληνικών Ναυτικών Μελετών που φέρει το όνομά του στη Βρετανική Σχολή Αθηνών και στοχεύει στη συνέχιση των μελετών του μεγάλου αυτού ερευνητή της ελληνικής ναυτικής ιστορίας και παράδοσης. Το κληροδοτήμα John Morrison είναι ενταγμένο στο πρόγραμμα της Βρετανικής Σχολής Αθηνών για την υποστήριξη της επιστημονικής έρευνας στην Ελλάδα και την Κύπρο από μέλη της Σχολής, ανεξαρτήτως ηλικίας και εθνικότητας. Η Σχολή προσφέρει μια ή περισσότερες υποτροφίες, μετά από διαγωνισμό, για έρευνα σε οποιονδήποτε κλάδο των Ελληνικών Ναυτικών Μελετών. Το χρονολογικό εύρος των ερευνών καλύπτει όλες τις περιόδους, από την προϊστορία και την αρχαία ελληνική και ρωμαϊκή εποχή, μέχρι και τη σύγχρονη εποχή, στοχεύοντας ακόμη και στη μελέτη, διάσωση και καταγραφή των παραδοσιακών μεθόδων ναυπηγικής προτού χαθούν για πάντα. Πληροφορίες: Βρετανική Αρχαιολογική Σχολή Αθηνών, Σουηδίας 52, Τ.Κ. 106 76 Αθήνα, τηλ.: 210 7292146 ή 210 7210974, Δευτέρα-Παρασκευή 9:00-13:00.

Θέση εργασίας για αρχαιομετρικές έρευνες

Το Εργαστήριο Αρχαιομετρίας του Τμήματος Μεσοεσιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αιγαίου (Ρόδος) κυκλοφορεί εγκύκλιο ενημέρωσης ενδιαφερόντων που απευθύνεται σε πτυχιούχους των Φυσικών Επιστημών, κατόχους διδακτορικού διπλώματος, με ειδικευση στην Αρχαιομετρία και έμφαση στη χρονολόγηση, στις αναλύσεις οργανικών ή ανόργανων υλικών, ή στις πυρηνικές μετρήσεις. Ο υποψήφιος που θα επιλεγεί προβλέπεται να ενταχθεί στα τρέχοντα ερευνητικά προγράμματα του Εργαστηρίου και θα έχει προοπτική ανάλυσης, στο άμεσο μέλλον, μεταδιδακτορικής έρευνας, παράλληλα με καθήκοντα διδασκαλίας. Οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να καταθέσουν μαζί με την αίτησή τους και πλήρες βιογραφικό σημείωμα στη Γραμματεία του Εργαστηρίου, Πληροφορίες: καθηγ. Ι. Λυριτζής, Εργαστήριο Αρχαιομετρίας, Τμήμα Μεσοεσιακών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Δημοκρατίας 1, Τ.Κ. 85100 Ρόδος, τηλ./fax: 22410-99320, 99385-6, e-mail: <lirizts@rhodes.aegean.gr>.

Διεθνής συνάντηση για τη μελέτη οψιανού στη Μήλο

Το Τμήμα Μεσοεσιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου του Αιγαίου (Ρόδος), σε συνεργασία με το International Association for Obsidian Studies (IAOS) των ΗΠΑ διοργανώνει στις 2-6 Ιουλίου 2003 διεθνή συνάντηση εργασίας (workshop) στη Μήλο με τίτλο «Recent Advances in Obsidian Dating and Characterization». 25-30 προσκεκλημένοι ομιλητές πρόκειται να αναφερθούν στις νέες τάσεις έρευνας για οψιανό, όπως μηχανισμοί ανεώδυσης, περιβαλλοντικές παράμετροι που επηρεάζουν τις χρονολογικές μελέτες, πειραματικές μελέτες επανακριτικής «γήρανσης», μη καταστρεφτικές αναλύσεις, χημική διαφοροποίηση φυσικών εμπνεύσεων ή «πηγών» οψιανού, σύγκριση μεθόδων για αναλύσεις οψιανού, δικαιοσύνη κατά την προϊστορία κ.ά. Σύμφωνα με προκαταρκτική εγκύκλιο που κυκλοφόρησε (28.10.2002) θα παρευρεθούν και θα μιλήσουν M. Suzuki, M. Tomozawa, T. Carter, C. Perles, R. Torrence, H. Behrens, Y. Zhang, C. Dilan, R. Tykot, M. Glascock, M. Pawlikowski, M. Elam, I. Μπασιόκος, Αδ. Σάμψιν, V. Francaviglia, V. Ambrose, C. Stevenson, C. Pantano, B. Gratzke, M. Gottesman, M. Iovino, και Ι. Λυριτζής. Το τελικό πρόγραμμα με όλους τους συμμετέχοντες και τους τίτλους εργασιών που θα παρουσιαστούν πρόκειται να κυκλοφορήσει σύντομα. Οι οργανωτές ενθαρρύνουν νέους επιστήμονες και μεταπτυχιακούς σπουδαστές να παρακολουθήσουν το workshop, του οποίου οι εργασίες θα γίνουν στην αγγλική και αναμένεται να δημοσιευθούν στο περιοδικό *Mediterranean Archaeology and Archaeometry*, Καθηγ. Ι. Λυριτζής, Τμήμα Μεσοεσιακών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Δημοκρατίας 1, Τ.Κ. 85100 Ρόδος, τηλ./fax: 22410-99320, e-mail: <lirizts@rhodes.aegean.gr>.

Οι διαλέξεις της Αμερικανικής Σχολής

Ο νέος Διευθυντής της Αμερικανικής Σχολής Κλασικών Σπουδών της Αθήνας καθ. St. Trace προκαλεί τους ενδιαφερόμενους στη νέα σειρά διαλέξεων της Σχολής, περίοδοι 2002-2003, που θα γίνουν στην Αθήνα σύμφωνα με το εξής πρόγραμμα:

- Τρίτη 3 Δεκεμβρίου 2002, ώρα 19.00, Loring Hall: «Rites of Consolation in Ancient Naxian Sanctuaries», καθηγ. Β. Λαμπρινοπούδης, Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Τρίτη 25 Φεβρουαρίου 2003, ώρα 19.00 (Trustees lecture), Loring Hall: «Thirty Years of Regional Survey and Aegean Prehistory: Achievements, Problems and Prospects», Prof. J. Cerry, University of Michigan.
- Τρίτη 4 Μαρτίου 2003, ώρα 19.00 (Twenty-Seventh Annual Walton Lecture) Γεννάδειος Βιβλιοθήκη: «Pontic Hellenism and the Empire of Trebizond in the 13th-15th Centuries», Prof. S. Karpon, Moscow University.
- Πέμπτη 14 Μαρτίου 2003, ώρα 19.00 (Open Meeting on the Work of the School in 2002), Γεννάδειος Βιβλιοθήκη: «A Summary of Excavation and Survey at Corinth since 1997», Prof. G. Sanders, Director of Corinth Excavations.

Πληροφορίες: Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών, οδός Σουηδίας 54, Τ.Κ. 10676 Αθήνα, τηλ.: 210-7236313, ιστοσελίδα: <www.ascsa.edu.gr>.

Άλλα Συνεδρία

1. 7ο Πανελλήνιο Συμπόσιο Ωκεανογραφίας και Αλιείας, 6-9 Μαΐου 2003, Ξενοδοχείο Κρήτης, Πληροφορίες: Εθνικό Κέντρο Θαλασσίων Ερευνών, Αγ. Κοσμάς, 16604 Ελληνικό, Αθήνα, τηλ.: 210 9934005, ή στην ιστοσελίδα: <http://symposia.nmri.gr>.
2. 3rd Symposium «Climate Change: the Karst record, 11-14 Μαΐου 2003, Montpellier (Γαλλία). Πληροφορίες στην ιστοσελίδα: <http://www.ipsl.jussieu.fr/GLACIO/KARST/Main-KRILL.html>.
3. Marine and Coastal Geoaerchology at WAC '05, Ιούνιος 2003, Washington DC, USA. Πληροφορίες στην ιστοσελίδα: <www.ehnet.flindeers.edu.au/wac5/indexhomepage.html>.
4. 7th European Meeting of Ancient Ceramics, «EMAC '03», 27-31 Οκτωβρίου 2003, Lisbon, Portugal. Πληροφορίες: EMAC '03, ITN-Instituto Tecnológico e Nuclear, Chemistry Sector, Estrada Nacional 10, P-2686-953 Sacavém, Portugal, ή στην ιστοσελίδα: <http://itn1.itn.pt/EMAC03/>.